

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

III/3713/2024.

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvény 6. § (1)–(6) bekezdései, 7. § (2) bekezdés „a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz figyelembe vehető időtartamához igazodó” szövegrésze, 9. § (1) bekezdése és 15. § (3)–(4) bekezdései; valamint a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel mértékéről és a kifizetendő összeg számításának szabályairól szóló 372/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére, valamint a jogszabály alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

Indokolás

I.

- [1] 1. A Pécsi Törvényszék bírója (a továbbiakban: indítványozó) – a törvényszék előtt Pk.50.731/2024. számon folyamatban lévő ügy felfüggesztése mellett – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz. Az indítványozó a 2024. november 28-án kelt, 50.Pk.50.731/2024/15. számú végzésében a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvény (a továbbiakban: Pevtv.) 6. § (1)–(6) bekezdései, 7. § (2) bekezdés „a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz figyelembe vehető időtartamához igazodó” szövegrésze, 9. § (1) bekezdése és 15. § (3)–(4) bekezdései; valamint a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel mértékéről és a kifizetendő összeg számításának szabályairól szóló 372/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. r.) 1. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását, megsemmisítését, és alkalmazásának a Pécsi Törvényszék előtt Pk.50.731/2024. számon indult ügyből való kizárását kérte. A kifogásolt rendelkezések

az indítványozó szerint ellentétesek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, C) cikk (1) bekezdésével, I. cikk (3) bekezdésével, valamint a XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdéseivel.

- [2] 2. A bírói kezdeményezés alapjául szolgáló ügyben 2013. június 6-án egy veszprémi közjegyző fizetési meghagyást bocsátott ki egy magánszemély mint kötelezett (a jelen ügy kérelmezője) ellen 5 194 CHF és járulékainak a jogosult javára történő megfizetésére, a kötelezett és a jogosult jogelődje által 2008. március 25-én kötött devizaalapú fogyasztási kölcsönszerződésből eredő követelés alapján. A kötelezett ellentmondása folytán az eljárás perré alakult, és a Miskolci Törvényszék (a jelen ügy kérelmezettje) illetékességi területe alá tartozó Tiszaújvárosi Járásbíróságon folytatódott 3.P.20.303/2013. ügyszámon.
- [3] Ezen eljárás elhúzódása miatt utóbb a kérelmező – leszállított és pontosított kérelmében – 1 621 600 Ft vagyoni elégtétel megfizetésére kérte kötelezni a kérelmezett Miskolci Törvényszéket a Pevtv. 6. § (1) bekezdése és a 7. § (1)–(2) bekezdései alapján. A vagyoni elégtétel alapjául szolgáló időszak kezdő napjaként a kérelmező 2013. május 30-át jelölte meg (a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem benyújtását követő napot), befejező időpontjaként pedig 2024. július 4-ét (amikor a Miskolci Törvényszék az eljárás érdemében másodfokon jogerős ítéletet hozott).
- [4] 2.1. A kérelmezett elleniratban kifejtett érdemi védekezése szerint a kérelmet részben el kell utasítani, mert az eljárás teljes – 4 054 napos – időtartamából egyes időszakokat indokolt levonni. Ilyen időszakként jelölte meg a kérelmezett az alábbiakat.
- A 2014. április 25. napjától 2014. június 30. napjáig terjedő 67 napot, a Pevtv. 15. § (4) bekezdése alapján; figyelemmel arra, hogy 2014. március 25-ét követően 30 nappal elvárható lett volna a kérelmezőtől, hogy az eljárás további elhúzódásának elhárítását célzó kérelmet nyújtson be.
 - A 2015. június 1. napjától 2020. szeptember 15. napjáig terjedő 1 934 napot, a Pevtv. 15. § (3) és (4) bekezdései alapján. Ezen időszak alatt a per tárgyalása hivatalból fel volt függesztve a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: DH1. tv.) 16. §-ában említett, külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2014. december 31. napjáig. Mivel ezen időszak alatt a felperes jogosult (pénzügyi intézmény) felülvizsgált elszámolást nem jelentett be, a felfüggesztés tartamát a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2. tv.) 38. § (2)

bekezdése meghosszabbította. A felperes csak a 2020. szeptember 15-én a bíróságra beérkezett beadványában jelentette be a bíróságnak a perbeli kölcsönszerződést érintő elszámolás megtörténtét, így a bíróság ezt követően intézkedett a felfüggesztés megszüntetéséről és az eljárás folytatásáról. A kérelmezett azonban rámutatott, hogy a felperes pénzügyi intézmény 2015. április 16-án az elszámolási kötelezettségének eleget tett, az elszámoló levelet pedig 2015. április 27-én az alperes (kérelmező) részére kézbesítették is. Ő azonban az iratot a felfüggesztett perben nem csatolta, emiatt arról a bíróság csak 2020. szeptember 15-én szerzett tudomást, amikor a felperes beadványa beérkezett. Emiatt – a kérelmezett álláspontja szerint – az az időszak, ami az elszámolás tartalmának kérelmező általi megismerése és a perbírósághoz történt becsatolása között eltelt, a kérelmező érdekkörében felmerült elhárítható okra vezethető vissza, hiszen a kérelmezőnek is ugyanúgy érdekében állt a felfüggesztett alapper folytatása, mint az ellenérdekű félnek (a pénzügyi intézménynek), különösen mivel viszontkeresetet is előterjesztett az eljárásban. Másodlagosan arra is hivatkozott a kérelmezett ezen időszakot illetően, hogy a kérelmező elmulasztott az eljárás elhúzódása miatti kifogást előterjeszteni.

– A 2022. július 14. napjától 2022. augusztus 23. napjáig terjedő 41 napot, a Pevtv. 15. § (3) bekezdése alapján, figyelemmel arra, hogy a 2022. június 16-án megtartott tárgyaláson a kérelmező a részére adott 15 napos határidőt elmulasztotta, és beadványát késedelmesen terjesztette elő.

- [5] 2.2. Az indítvány azt is megemlíti, hogy az ügy elhúzódásához számos, a bíróság szervezetéből adódó és azon kívüli tényező is hozzájárult. Ilyen tényezőként nevesíti a koronavírus-járványt; az alperes (kérelmező) által becsatolt rengeteg előkészítő iratot, beadványt, anonimizált bírósági határozatokat, ellenkérelmeket és viszontkeresetet; a szakértők – aggályos szakvélemény, vagy saját kérésük miatti – felmentését; a devizahitel-szerződések témakörét érintő újabb és újabb kúriai és az Európai Unió Bírósága által hozott döntéseket és ezeknek a felek által történt becsatolását, ellenérdekű fél részére történő kézbesítését, és az ellenérdekű fél arra tett érdemi nyilatkozatait.
- [6] 2.3. A kérelmezett a fent írtak alapján összesen 2042 nap levonását kérte, és 2012 nap figyelembe vehető idő vonatkozásában ismerte el a vagyoni elégtételfizetési kötelezettségét. A kérelmező a levonásra vonatkozó igények figyelmen kívül hagyását kérte.
- [7] 3. Az indítványozó az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) észszerű határidőn belüli elbírálás követelményével kapcsolatos, Magyarországot érintő gyakorlatával, valamint a Pevtv. szabályozási konstrukciójával és a benne használt fogalmakkal kapcsolatban az alábbiakat tartalmazza.
- [8] Utal rá, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményének (a továbbiakban: EJE) ratifikálásával Magyarország kötelezettséget vállalt arra, hogy biztosítja az észszerű

időn belüli eljáráshoz való jog érvényesülését, és e jog megsértése esetén a hatékony jogorvoslatot. E jogok az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdéseiben is megjelennek.

- [9] Miután az EJEB több alkalommal is jelezte, hogy a magyar jogrendszer nem biztosítja az elhúzódoó bírósági eljárások esetére a hatékony jogorvoslatot; a *Gazsó kontra Magyarország* (48322/12), 2015. július 16., ügyben pedig felhívta Magyarországot, hogy hozzon létre olyan jogorvoslati konstrukciót, amely megfelelő módon, az EJEE-vel összhangban képes kezelni e hiányosságokat. A polgári peres eljárások szabályainak strukturális megújítása mellett ezért a törvényhozó hatalom megalkotta a Pevtv.-t.
- [10] A Pevtv. 7. § (1) bekezdése szerint: „Vagyoni elégtétel jár a félnek, ha a bírósági eljárás észszerű határidőn belül történő befejezéséhez fűződő alapvető joga sérül.” Ez a (2) bekezdés szerint akkor következik be, ha a bírósági eljárás vagy eljárési szakasz „figyelembe vehető időtartama” meghaladja az észszerű időtartamot. Ilyen esetekben a vagyoni elégtétel objektív jogkövetkezményként jár, a kérelmezett bíróságnak nincs kimentési lehetősége.
- [11] Az „észszerű időtartamot” a Pevtv. maga határozza meg, egyrészt az eljárás teljes tartamára [főszabály szerint 60 hónapban, egyes eljárások esetén 36 hónapban, lást Pevtv. 6. § (1) és (3) bekezdések], másrészt egyes eljárési szakaszokra lebontva is [Pevtv. 6. § (2) és (4) bekezdések]. A bíróság – az egyedi ügy összes körülményének értékelése alapján – ezen időtartamoknál rövidebb időtartamban is meghatározhatja a bírósági eljárás vagy eljárési szakasz észszerűnek minősülő időtartamát, hosszabb időtartam viszont csak az eljárás teljes tartamára (nem az egyes eljárési szakaszokra) állapítható meg, és csak abban az esetben, ha perújításra is sor került [Pevtv. 6. § (5)-(6) bekezdések].
- [12] A „számított időtartam” az, amely alatt a peres eljárás ténylegesen folyamatban volt, a keresetlevél benyújtását követő naptól a jogerős határozat közlésének napjáig (Pevtv. 2-5. §).
- [13] A „figyelembe vehető idő” – a Pevtv. rendszeréből következően, a bírói gyakorlatra is figyelemmel – a számított időtartam és a levonható időtartam különbözete. A levonható időtartamokat a Pevtv. 15. § (3) és (4) bekezdései határozzák meg. A Pevtv. 15. § (3) bekezdése szerint nem számítható be „az az eljárás előrehaladását nem szolgáló időtartam, amely a kérelmező érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt, szükségtelenül telt el.” Az indítványozó megjegyzi, hogy e szabály alkalmazásánál a bírói gyakorlat szerint: „Nem adhat alapot a vagyoni elégtétel csökkentésére a kérelmezőtől eltérő perbeli szereplőknek a magatartása.” (BDT2023. 4621.) A Pevtv. 15. § (4) bekezdése szerint pedig az a bírósági eljárás előrehaladását nem szolgáló időtartam nem számítható be, amely a bíróság érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt, szükségtelenül telt el, ha a kérelmező – habár arra jogszabályban biztosított lehetősége volt – nem nyújtott be kifogást az eljárás elhúzódoása miatt. Az indítvány

szerint azt, hogy a féltől mikor várható el a bíróság inaktivitásának felismerése és az eljárás elhúzódása miatti kifogás előterjesztése, a bírói gyakorlat igen szűken értelmezi. Arra pedig egyáltalán nincs törvényes lehetőség, hogy az e két bekezdésben meghatározottakon túl egyéb, akár el nem hárítható ok miatt bekövetkezett elhúzódást figyelembe vehessen és levonhasson a bíróság a vagyoni elégtétel megállapításakor.

- [14] Az indítványozó szerint a jelen esetben ez nem okoz problémát, de „furcsaság”, hogy a Pevtv. a teljes eljáráson kívül az egyes eljárási szakaszokra bontva is meghatároz észszerűnek minősülő időtartamokat, és ezek túllépése esetén is kilátásba helyez vagyoni elégtételt, amely iránti igény így akár folyamatban lévő eljárásban is érvényesíthető. [Pevtv. 6. § (2) és (4) bekezdés, 11. § (2) bekezdés.]
- [15] Rámutat továbbá az indítványozó, hogy a vagyoni elégtétel-fizetési kötelezettség nemcsak az észszerű határidőt meghaladó időszak tekintetében áll fenn, hanem a teljes figyelembe vehető időtartamért. „Ha tehát az eljárás teljes figyelembe vehető időtartama 60 hónap és 1 nap, akkor a bíróságok nemcsak az észszerű időtartam túllépésével érintett 1 napra, hanem a teljes időszakra, azaz 60 hónap és 1 nap időtartamra fizetik a vagyoni elégtételt.”
- [16] Az indítvány elemezte az EJEK-nek az észszerű határidőn belüli elbírálás követelményével kapcsolatos gyakorlatát, megjegyezve azt is, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése és XXVIII. cikk (1) bekezdése értelmezése során erre figyelemmel van. Megemlítette továbbá, hogy a *Saxon kontra Magyarország* (54421/21), 2023. március 21. ügyben értékelte a Pevtv. hatékonyságát, és úgy ítélte meg, hogy a rendelkezései megfelelő jogorvoslatot nyújthatnak az észszerű határidő követelménynek megsértésére.
- [17] 4. Az indítványozó szerint a Pevtv. 6. § (1)-(6) bekezdései és a 15. § (3)-(4) bekezdései sértik az észszerű határidő „alapjogi fogalmát”, ezért ellentétesek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével. Érvei szerint a Pevtv. által választott szabályozási koncepció nemcsak az EJEK gyakorlatától tér el gyökeresen, de az észszerű időtartam felső határának rugalmatlan meghatározásával (amelytől a bíróság csak „lefelé” térhet el) „irracionális objektivizálást” tartalmaz, ami az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséhez kapcsolódó gyakorlattól is távol áll. Ezt a szabályozási merevséget az indítványozó szerint vagy a Pevtv. észszerű időtartamra vonatkozó rendelkezéseit tartalmazó 6. § (1)-(6) bekezdései megsemmisítésével lehet oldani, vagy olyan jogszabályi felhatalmazás beiktatásával, amely az ügyek egyedi tényezőit figyelembe vevő mérlegelési lehetőséget adna a bíróságnak a „bármilyen irányú eltérésre”. Mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapítását azonban az indítványozó nem kérheti, ezért a kérelme a megsemmisítésre irányul.
- [18] 5. Az indítványozó kifogásolja azt is, hogy a Pevtv. – az EJEK gyakorlatához képest – csak nagyon szűk lehetőséget ad a levonásra az eljárás (teljes) számított

időtartamából. „Nem kerülhet sor az ügy bonyolultságának, az eljárás tétjének értékelésére, az igazságszolgáltatás tevékenységi vagy ellenőrzési körébe eső objektív, elháríthatatlan ok, így például a bíró hirtelen betegsége, balesete, áramszünet vagy egyéb technikai, munkaszervezési akadály okán elhalasztott tárgyalás miatti időtöbblet figyelmen kívül hagyására.” Sérelmezi, hogy nem vonható le az eljárás számított időtartamából sem a komplexebb szakértői vizsgálat ideje, sem a más eljárás (közigazgatási vagy büntetőeljárás) miatti felfüggesztés időtartama, sem az előzetes döntéshozatal, az Alkotmánybírósághoz vagy a Kúria Önkormányzati Tanácsához fordulás időtartama, vagy akár az igazságszolgáltatás jogalkotó általi átszervezése miatt eltelt idő (pl. a munkaügyi bíraskodás átszervezése).

[19] Az indítvány szerint a konkrét ügyben az alapper 2014. július 29-étől 2020. szeptember 23-áig tartott felfüggesztését is visszas helyzet okozta. A DH1. tv. 16. §-a alapján a járásbírósnak kötelező volt a pert felfüggesztenie, amely ellen a feleknek nem volt jogorvoslati lehetőségük sem. A felfüggesztést a DH2. tv. 38. § (2) bekezdése – a törvény erejénél fogva – meghosszabbította mindaddig, amíg a felperes pénzügyi szolgáltató a felülvizsgált elszámolást a perben nem csatolta, a bíróságnak pedig ezzel kapcsolatban nem adott semmilyen intézkedési lehetőséget a törvény. Ráadásul a jelen esetben a kérelmező már 2015. április 27-én megkapta a felülvizsgált elszámolást, annak elkészültéről tudomása volt, a pénzügyi szolgáltató felperes azonban azt a bíróságra csak közel 4 és fél évvel később csatolta be. Ennek ellenére a felfüggesztés időtartamának levonására a vagyoni elégtételes ügyekben a Pevtv. 15. § (3) és (4) bekezdései alapján – a kialakult felsőbb bírósági gyakorlat szerint – nincs lehetőség (Debreceni Ítéltábla Pkf.II.20.126/2023/2. szám, Pkf.II.20.264/2024/3. szám). Ez a helyzet az indítványozó szerint a Pevtv. 15. § (3)–(4) bekezdéseinek újragondolásával, további levonási szabályok beépítésével lenne orvosolható; de mivel mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításának indítványozására nincs jogosultsága, ezért a rendelkezések megsemmisítését kérte.

[20] 6. Aggályosnak tartja azt is az indítványozó, hogy ellentmondás áll fenn a Pevtv. 6. §-a, 7. §-a, és a Korm. r. 1. § (1) bekezdése között. A Pevtv. 7. § (1) bekezdése szerint „a bírósági eljárás észszerű határidőn belül történő befejezéséhez fűződő alapvető jog” sérülése esetén jár a félnek vagyoni elégtétel. A (2) bekezdés szerint azonban „a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz figyelembe vehető időtartamához”, tehát a teljes figyelembe vehető időszakhoz kell igaztani a vagyoni elégtétel mértékét. Ezt erősíti meg a Korm. r. 1. § (1) bekezdése is. A bíróságok tehát az észszerűségi határon belül maradók, és így alapjogot még nem sértő eljárási szakasz időtartamáért is fizetnek. Ez az anomália az indítványozó szerint szintén annak a következménye, hogy a Pevtv. 6. § (1)–(4) bekezdései rugalmatlanul, objektív módon határozzák meg az észszerű időtartamot. Ezért a Pevtv. 7. § (2) bekezdés „a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz figyelembe vehető időtartamához igazodó” szövegrésze, valamint a Korm. r. 1. § (1)

bekezdése – az indítványozó álláspontja szerint – ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével.

- [21] 7. Az indítványozó szerint a vagyoni elégtétel támadott konstrukciója sérti az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdését és I. cikk (3) bekezdését is. Ennek okát főként abban látja, hogy az észszerű időn belüli befejezés biztosítását, és elmulasztásának következményeit az állam helyett az igazságszolgáltatás szereplői viselik; így az igazságszolgáltatás hatókörén túlmutató körülmények is a bíróság terhén maradnak. Kiemeli, hogy míg az EJEB előtti – az EJEE 6. Cikk 1. pontjával kapcsolatos – eljárásban a fél az állam, addig a Pevtv. szerinti nemperes eljárásban a fél a bírósági szervezetrendszer valamely jogi személyiséggel rendelkező szereplője. Nehezen értelmezhetőnek tartja a hatalmi ágak szétválasztásának elve szempontjából, hogy az igazságszolgáltatás szervei felelősséggel tartoznak a törvényhozó és a végrehajtó hatalom tevékenységéért is, miközben a felelősség elhárításához szükséges hatáskörökkel nem rendelkeznek, és kimenteni sem tudják magukat. A konkrét ügyben éppen ez történt, a DH1. tv. 16. §-a és a DH2. tv. 38. §-a miatt – amelyek megalkotásakor a Pevtv. még nem is volt hatályban. Hasonló helyzetet idéz elő azonban a közigazgatási vagy büntetőeljárásra tekintettel történő felfüggesztés, a végrehajtó hatalom tevékenysége miatti időtűllépés, az előzetes döntéshozatal, az Alkotmánybírósághoz fordulás, vagy a szakértői rendszer túlterheltsége miatti időtűllépés.
- [22] Az indítvány megállapításai szerint a hatalmi ágak szétválasztása a hatáskörök és az azzal járó felelősség megosztását jelenti a közhatalmi szereplők között. E rendszerben a bíróságok felelőssége az igazságszolgáltatási tevékenységért [Alaptörvény 25. cikk (1) bekezdés], és nem az annak folyamán bekövetkezett minden történésért áll fenn, ezért nem lehet korlátlan. A Pevtv. szabályozási koncepciója „szétporlasztja” az állam más közhatalmi szereplőire háruló felelősséget, és azt egységesen az igazságszolgáltatásra terheli.
- [23] Felveti a bírói kezdeményezés azt is, hogy a Pevtv. rugalmatlan rendszere azzal a veszéllyel járhat, hogy az észszerű határidőn belüli befejezés miatt a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog más részjogosítványai – így különösen a hatékony bírói jogvédelemhez való jog és a hatékony jogorvoslathoz való jog [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdések] – aránytalanul sérülhetnek. A határidő túllépése miatti vagyoni elégtétel-fizetési kötelezettség ugyanis önkorlátozó, visszatartó hatású lehet a bíróságokra. Ez a Pevtv. 9. § (1) bekezdése megsemmisítésével orvosolható; az indítványozó szerint ugyanis kötelezett pozícióban az államnak kellene szerepelnie, nem a bíróságnak.

II.

[24] 1. Az Alaptörvény indítványozó által hivatkozott rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„C) cikk (1) A magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik.”

„I. cikk

[...]

(3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

[25] 2. A Pevtv. indítvánnyal támadott rendelkezései:

„6. § (1) A bírósági eljárás időtartama akkor minősül ésszerűnek – a (3)–(5) bekezdés szerinti eltérésekkel –, ha az az elsőfokú eljárás kezdőnapjától az eljárást befejező jogerős határozat közlésének napjáig nem haladja meg a hatvan hónapot.

(2) Az eljárási szakasz időtartama akkor minősül ésszerűnek – a (3)–(5) bekezdés szerinti eltérésekkel –, ha

a) az elsőfokú eljárás időtartama a harminc hónapot,

b) a fizetési meghagyásos eljárással indult elsőfokú eljárás időtartama a harminchat hónapot,

c) a másodfokú eljárás időtartama a tizennyolc hónapot, valamint

d) a felülvizsgálati eljárás időtartama a tizenkét hónapot nem haladja meg.

(3) A bírósági eljárás időtartama akkor minősül ésszerűnek

a) személyi állapotot érintő per,

b) kiskorú gyermek tartása iránt indított per,

c) sajtó-helyreigazítás iránt indított per, valamint

d) munkaügyi per

esetében, ha az az elsőfokú eljárás kezdőnapjától az eljárást befejező jogerős határozat közlésének napjáig nem haladja meg a harminchat hónapot.

(4) A (3) bekezdés szerinti per esetében az eljárási szakasz időtartama akkor minősül észszerűnek, ha

a) az elsőfokú eljárás időtartama a tizennyolc hónapot,

b) a fizetési meghagyásos eljárással indult elsőfokú eljárás időtartama a huszonnégy hónapot,

c) a másodfokú eljárás időtartama a tizenkét hónapot, valamint

d) a felülvizsgálati eljárás időtartama a hat hónapot nem haladja meg.

(5) A vagyoni elégtétel iránti igényt elbíráló bíróság az (1)–(4) bekezdésben meghatározott időtartamoknál rövidebb időtartamban is meghatározhatja a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz észszerűnek minősülő időtartamát, ha az egyedi ügy összes körülményének értékelése alapján erre a következtetésre jut, döntését azonban az eljárást befejező határozatában köteles megindokolni.

(6) A vagyoni elégtétel iránti igényt elbíráló bíróság az (1) és (3) bekezdésben meghatározott időtartamoknál hosszabb időtartamban is meghatározhatja a bírósági eljárás észszerűnek minősülő időtartamát, ha perújítási eljárást is hozzá kell számítani az alapul szolgáló bírósági eljárás időtartamához és az egyedi ügy összes körülményének értékelése alapján erre a következtetésre jut, döntését azonban az eljárást befejező határozatában köteles megindokolni.

„7. § (2) Ha a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz 15. § szerint figyelembe vehető időtartama meghaladja az észszerűnek minősülő időtartamot, a fél a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz figyelembe vehető időtartamához igazodó, kormányrendeletben meghatározott mértékű pénzbeli igényt érvényesíthet vagyoni elégtételként.”

„9. § (1) A vagyoni elégtétel iránti igényt a vagyoni elégtétel alapjául szolgáló bírósági eljárásban elsőfokon eljáró bírósággal szemben kell érvényesíteni. Ha az elsőfokon eljáró bíróság nem jogi személy, az igényt azzal a törvényszékkal szemben kell érvényesíteni, amelynek illetékességi területén az elsőfokon eljáró bíróság található.”

„15. § (3) A bírósági eljárás vagy eljárási szakasz időtartamába nem számítható bele az az eljárás előrehaladását nem szolgáló időtartam, amely a kérelmező érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt, szükségtelenül telt el.

(4) A bírósági eljárás vagy eljárási szakasz időtartamába nem számítható bele az a bírósági eljárás előrehaladását nem szolgáló időtartam, amely a bíróság érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt, szükségtelenül telt el, ha a kérelmező – habár arra jogszabályban biztosított lehetősége volt – nem nyújtott be kifogást az eljárás elhúzódása miatt.”

[26] 3. A Korm. r. indítvánnyal támadott rendelkezése:

„1. § (1) A polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvény (a továbbiakban: Pevtv.) 7. §-a alapján járó vagyoni elégtétel összegét a bírósági eljárás Pevtv. szerint figyelembe vehető időtartamára eső naptári napoknak és a (2) bekezdésben meghatározott napi összegnek a szorzataként, egy összegben kell megállapítani.”

III.

- [27] 1. Az Alkotmánybíróság vizsgálta, hogy a bírói kezdeményezés megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek. Az Abtv. 25. §-a szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b)* pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította.
- [28] Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b)* pontját, valamint az Abtv. 25. §-át és 51–52. §-ait értelmezve a 3058/2015. (III. 31.) AB végzés – az Alkotmánybíróság gyakorlatát összegezve – rögzítette, hogy „Nem alkalmas az indítvány az érdemi elbírálásra, ha félreérthetően jelöli meg az Alaptörvénynek azt a rendelkezését, amelyet sérülni vél [...], vagy pusztán megjelöli azt, de nem indokolja meg – nem tartalmaz részletes érvelést arra vonatkozóan –, hogy az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével miért ellentétes a támadott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés [...]. Az elégtelen indokolás miatt akadálya az érdemi elbírálásnak az is, ha a támadott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés és az Alaptörvény megjelölt rendelkezése között nem állapítható meg összefüggés [...] vagy az alkotmányjogi értelemben nem releváns [...]. [...] Az Abtv. 25. §-ának (1) bekezdése értelmében az egyedi normakontroll eljárásnak további két feltétele, hogy a bírói kezdeményezés ténybeli alapja a bíró előtt folyamatban lévő egyedi ügy legyen, a kezdeményezésnek pedig az ebben az ügyben alkalmazandó jogszabály vizsgálatára kell irányulnia [...]. Az Alkotmánybíróság rámutatott, hogy az »eljáró bíró tehát csak azon jogszabály, illetve jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására tehet indítványt, melyet a konkrét ügy elbírálása során kifejezetten alkalmaznia kell(ene). Ebből következően alapvető feltétel a támadott norma és a folyamatban lévő egyedi ügy közötti közvetlen összefüggés. Amennyiben a bírói kezdeményezés olyan jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést támad meg az Alkotmánybíróság előtt, mely az előtte folyamatban lévő (az Alkotmánybírósághoz fordulás miatt felfüggesztésre került) ügygel nem áll összefüggésben, annak elbírálása során nyilvánvalóan nem kerül alkalmazásra, akkor érdemi alkotmányossági vizsgálatnak nincs helye [...] A bírói kezdeményezés mint normakontroll 'egyedi vagy konkrét' jellege az absztrakt

utólagos normakontrollhoz képest annyiban szűkebb, hogy az indítványozó bíró csak az ügyben alkalmazott jogszabályt támadhatja meg és részletesen meg kell indokolnia, hogy valóban kell azt az adott ügyben alkalmaznia. Csak ezzel biztosítható ugyanis a kezdeményezés egyedi – konkrét – normakontroll jellege« {3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [5]–[7]}.” {Indokolás [19], [22].}

- [29] 2. Az indítványozó által támadott jogszabályi rendelkezéseket az előző pontban írt szempontok szerint vizsgálva megállapítható, hogy a Pevtv. 6. § (2)–(4) bekezdéseit, valamint a (6) bekezdést az indítványozónak az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során nem kell alkalmaznia – amint ezt az indítvány is említi. E támadott rendelkezések és a folyamatban lévő egyedi ügy közötti közvetlen összefüggés hiánya miatt az Alkotmánybíróság ezért – az Abtv. (1) bekezdésére figyelemmel – a bírói kezdeményezés ezen részeit nem találta érdemi elbírálásra alkalmasnak.
- [30] 3. Az indítvány a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében felsorolt követelményeinek az alábbiak szerint csak részben tesz eleget. Tartalmazza: *a*) a törvényi rendelkezést, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására, továbbá azt, amely az indítványozó indítványozói jogosultságát megalapozza [Abtv. 25. § (1) bekezdés]; *b*) az eljárás megindításának indokait; *c*) az Alkotmánybíróság által vizsgálandó jogszabályi rendelkezéseket [a Pevtv. 6. § (1) és (5) bekezdését, 7. § (2) bekezdését, 9. § (1) bekezdését, 15. § (3)-(4) bekezdéseit, valamint a Korm. r. 1. § (1) bekezdését]; *d*) az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [B cikk (1) bekezdés, C cikk (1) bekezdés, I. cikk (3) bekezdés, XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdés]; *e*) a bírói kezdeményezés egyes (de nem valamennyi) elemeit illetően megfelelő indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezések miért ellentétesek az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel; valamint *f*) kifejezett kérelmet arra, hogy az Alkotmánybíróság semmisítse meg a jogszabályi rendelkezéseket.
- [31] Nem kapcsolódik azonban megfelelő indokolás a bírói kezdeményezés azon részéhez, amely a Pevtv. 15. § (3) és (4) bekezdései kapcsán a levonható időtartamok szűk körét kifogásolja. Az indítványozó ezzel összefüggésben az EJEB gyakorlatától való eltérésre mutat rá, és azt sérelmezi, hogy egyéb, az eljáró bíróságok által nem befolyásolható okokat, körülményeket és eljárásokat a jogalkotó nem emelt be a levonható időtartamok közé. E megállapításait azonban egyrészt nem hozza összefüggésbe az Alaptörvény valamely konkrét rendelkezésének a megsértésével. Másrészt az indítványozó maga is megjegyzi a bírói kezdeményezésben, hogy nem a meglévő szabályozás tartalmát kifogásolja, és ezért nem a jelenleg levonható időszakok megsemmisítését kívánja elérni, hanem azt, hogy azokat a jogalkotó további levonható időszakokkal egészítse ki. Ez a kérelme azonban – ahogy ezt a bírói kezdeményezés tartalmazza is – mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállásának a megállapítására irányul; ennek az Abtv. 46. § (1) bekezdése szerinti, hivatalból megállapítható jogkövetkezménynek a kezdeményezésére azonban az

indítványozónak nincs indítványozói jogosultsága. Ezt az indítványi elemet ezért az Alkotmánybíróság nem vizsgálta érdemben.

IV.

- [32] Az indítvány az alábbiak szerint nem megalapozott.
- [33] 1. Elsőként az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezés azon állítását vizsgálta, amely szerint a Pevtv. „rugalmatlan” meghatározása a bírósági eljárás észszerű időtartamáról ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részjogosítványát jelentő észszerű időn belüli elbíráláshoz való joggal.
- [34] Az Alkotmánybíróság már az Alaptörvény hatálybalépését követő évben hangsúlyozta, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése – szemben a korábbi Alkotmány 57. § (1) bekezdésével – kifejezetten rögzíti a jogok és kötelezettsége észszerű határidőn belüli elbírálásához való jogot, amely ezért Alaptörvényben biztosított jognak minősül {3174/2013. (IX. 17.) AB végzés, Indokolás [18]}. A 3024/2016. (II. 23.) AB határozatban egy 18 évig elhúzódó eljárás kapcsán – az eljárás egészét vizsgálva – azt állapította meg az Alkotmánybíróság, hogy „annak ellenére, hogy az eljárás elhúzódásában a jogorvoslati lehetőségek kihasználása, a megismételt eljárások, a peres felek, a szakértők és a bíróságok cselekményei, valamint számos egyéb tényező összhatása is szerepet játszott, a jelen ügyben az eljárás elhúzódása oly mértékű [...] volt, hogy az már objektíve, a felek közrehatásának mértékétől függetlenül alappal felveti az indítványozó jogainak és kötelezettségeinek észszerű határidőn belüli elbírálásához való jogának sérelmét.” {Indokolás [16].} Hozzátette ugyanakkor azt is, hogy e részjogosítvány vonatkozásában az Alaptörvény védelmének legfőbb szerveként nem tudja az alapjogvédelmi feladatát hatékonyan ellátni, mert „[n]em áll az Alkotmánybíróság rendelkezésére olyan törvényi jogkövetkezmény, amelynek alkalmazása révén ennek a speciális, Alaptörvényben biztosított rendelkezésnek (alapjogi részjogosítványnak) a sérelmét orvosolni tudná.” {Indokolás [18].} Az eljárást befejező bírósági ítélet esetleges megsemmisítése nem képes orvosolni a már bekövetkezett elhúzódásból eredő sérelmeket, annak következtében a per csak tovább húzódná; ezért az észszerű határidőn belüli elbíráláshoz való jog sérelmének a szignalizációja mindössze morális elégtételt tudott nyújtani, egyebekben az Alkotmánybíróság e részjogosítvány érvényre juttatása tekintetében eszköztelen. {Hasonlóan: 3024/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [19]-[20].}
- [35] Az Alkotmánybíróság a polgári peres eljárások elhúzódásával kapcsolatos panaszügyekben esetenként a sérelemdíj, illetve a kártérítési igény érvényesítésének a lehetőségére hívta fel az indítványozók figyelmét {például: 3024/2016. (II. 23.) AB

határozat, Indokolás [21]], egyebekben viszont csak azt rögzíthette, hogy „nincs hatásköre arra, hogy egy adott bírósági eljárás jelentős elhúzódásából eredő következményeket enyhítse vagy orvosolja.” {Lásd: 3157/2019. (VII. 3.) AB végzés, Indokolás [18], és az ott hivatkozott mintegy 20 döntés.} Ehhez képest egy olyan szabályozási konstrukció, amelyet – a bírósági eljárás észszerű időtartamának „alulról nyitott” meghatározásával, valamint a kérelmezett kijelölésével – a jogalkotó dedikáltan a polgári peres eljárások elhúzódásának vagyoni elégtétel adásával történő kompenzálására hozott létre, nem tekinthető ellentétesnek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből következő észszerű időn belüli elbíráláshoz való joggal; épp ellenkezőleg, előrelépést jelent e jog érvényre juttatásában. Amint a Pevtv. preambuluma is tartalmazza, e törvény az Országgyűlés „az igazságszolgáltatási tevékenység hatékonyságának ösztönzése, a jogkeresők tisztességes és észszerű határidőn belül befejeződő eljáráshoz fűződő jogának kiteljesítése céljából, valamint a bírósági polgári peres eljárások elhúzódásával szembeni hatékony jogorvoslat megteremtése érdekében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének végrehajtására” alkotta meg. Az Alkotmánybíróság ezért e részében a bírói kezdeményezést elutasította.

- [36] 2. Az indítványozó amiatt is állította a Pevtv. 6-7. §-ai és a Korm. r. 1. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességét – az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe ütközését –, mert azok ellentmondásosan határozzák meg az észszerű határidő tartamát. A bírói kezdeményezés szerint míg a Pevtv. 7. § (1) bekezdése „a bírósági eljárás észszerű határidőn belül történő befejezéséhez fűződő alapvető jog” sérülése esetére helyez kilátásba vagyoni elégtételt, addig ugyanezen § (2) bekezdése, és a Korm. r. 1. § (1) bekezdése a teljes figyelembe vehető időre (amennyiben az a 6. §-ban meghatározott észszerű időtartamot meghaladja) írja elő a vagyoni elégtétel kiszámítását; amelybe így a még az észszerűségi határon belül maradó időtartam is beletartozik, nemcsak az azon felüli.
- [37] Az Alkotmánybíróság – az előző pontban írtakra visszautalva – nem találta ellentétesnek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével a törvényhozó által a polgári peres eljárások elhúzódásának kompenzálására választott azon megoldást, hogy a teljes bírósági eljárás észszerű időtartamát egy „alulról nyitott” általános szabály határozza meg. Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy ez nem jelenti azt, hogy a Pevtv. által jelenleg szabályozott konstrukció mellett ne lehetnének elképzelhetők más, ugyancsak az Alaptörvénnyel összhangban álló alternatívák az észszerű határidőn belül befejeződő eljáráshoz fűződő jog érvényre juttatására. Azt ugyanakkor, hogy a jogalkotó az elhúzódó eljárás teljes figyelembe vehető időszakának minden egyes napjára határoz-e meg alacsonyabb összegű vagyoni elégtételt [a Korm. r. 1. § (2) bekezdése szerint 400 Ft-ot], ahogy jelenleg teszi; vagy az észszerűségi határon belül maradó időtartamra nem, csak az azt meghaladóra helyez-e kilátásba akár magasabb összegű elégtételt – amint ezt az indítványozó

felvetette –, az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog szempontjából semleges, pusztán számítási módot érintő, technikai kérdésnek tekinti. A bírói kezdeményezést ezért e tekintetben is elutasította.

- [38] 3. Az indítványozó a polgári peres eljárások elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel szabályozási konstrukcióját – kiemelve a Pevtv. 9. § (1) bekezdését – a hatalom megosztásának elvével [Alaptörvény C) cikk (1) bekezdés] is ellentétesnek tartotta. Ennek okát különösen abban jelölte meg, hogy az elhúzódás anyagi következményeit az állam helyett az igazságszolgáltatás szervei viselik; ezért a bíróságok terhén maradnak azok a perelhúzódásban közrejátszó körülmények is, amelyek az igazságszolgáltatás hatókörén túlmutatnak.
- [39] Amint arra az Alkotmánybíróság korábban már rámutatott: „Az Alaptörvény az alkotmányos alapelvek között határozza meg a hatalommegosztás elvét, amelyen az Alaptörvény nyugszik. Ez az elv egyszerre jelenti a korlátlan hatalom kizártságát, a hatalmi ágak elválasztását, egyensúlyát és együttműködési kötelezettségét. Az alkotmányos szervek esetében követelmény a kölcsönös együttműködés.” {3116/2016. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [52].} E követelményekhez az Alkotmánybíróság azt is hozzátette, hogy „Az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésében rögzített alapelv lényege tehát elsősorban nem a közhatalmi tevékenységek funkció szerinti elválasztása, hanem az, hogy az egyes hatalmi ágak kölcsönösen fékezik és ellensúlyozzák egymást. A hatalommegosztás klasszikus felfogása értelmében a törvényhozó hatalom az a hatalmi ág, amely általánosan kötelező magatartási szabályokat (törvényeket) alkot, a végrehajtó hatalom az, amelyik az általánosan kötelező magatartási szabályokat az egyedi esetekre vonatkoztatja, azokat hatósági jogkörben alkalmazza, a bíraskodó hatalom pedig az, amelyik dönt a jogszabályok alkalmazásával kapcsolatos jogvitákban. Az Alkotmánybíróság gyakorlatából egyértelműen kitűnik, hogy nem lehet következtetni egyes szervek hatáskörére a hatalommegosztás elvéből.” {3323/2022. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [27]–[28].}
- [40] Az államhatalom gyakorlásának megosztásából, mint a hatalmi visszaélések megakadályozását és az egyéni szabadságjogok érvényesülését garantálni hivatott, absztrakt államszervezési alapelvből közvetlen módon nem következik a polgári perek elhúzódásáért adható anyagi ellentételezés kialakításának egyetlen alkotmányos módja. Attól, hogy a jogalkotó olyan megoldást választott, amelyben a kérelmezők számukra hatékony módon, egyetlen polgári nemperes eljárásban (nem pedig több különböző, az elhúzódásban közreható szervek és személyek ellen külön-külön megindított perekben), az elhúzódást leginkább kontrollálni képest bírósággal, mint kérelmezettel szemben érvényesíthetnek vagyoni elégtétel iránti igényt, e bíróságok még nem válnak a más államhatalmi ágakba tartozó funkciók gyakorlóivá. Az egységes eljárási forma – az észszerű határidőn belüli elbírálásához való jog sérelmének hatékony orvoslására – összhangban áll az államhatalmi ágak

(alkotmányos jog előmozdítása érdekében történő) kölcsönös együttműködésének követelményével; tekintettel arra is, hogy bár a vagyoni elégtétel iránti nemperes eljárásokban a kérelmezett fél a bíróság, az érvényesíthető pénzbeli igény fedezetét az Országgyűlés által elfogadott költségvetés biztosítja. Az Alkotmánybíróság ezért e részében is elutasította a bírói kezdeményezést.

[41] 4. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, a bírói kezdeményezés a benne hivatkozott alaptörvényi rendelkezések sérelmét megalapozottan nem veti fel, ezért az Alkotmánybíróság az indítványt elutasította.

Budapest, 2025. február 4.

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
tanácsvezető, előadó alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró